

gospodarske, obrtniške in národne.

zhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 28. julija 1886.

O b s e g: Kedaj se ima žeti? — Slabo gospodarstvo s senom in gnojem. — Paša živine in naši srenjski pašniki v ravninah. (Konec.) — Razpis cesarske štipendije za kmetijsko šolo „Francisco-Josefinum“ v Mödlingu pri Dunaji. — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Kedaj se ima žeti?

Navadno storijo ta pregrešek, da hodijo prepozno žet, ko je žito uže prezrelo in so zrna trda. Ovo postopanje nareja naslednjo škodo: na večjih posestvih škodljivo zakasnenje z žetvijo, ker tako se veliko zrnja poizgubi, ko izpada zmiraj bolj, čem dalje čakamo ali odlagamo; izgubimo pa tako najboljše, najlepše dozorelo zrnje; moke se tudi iz takošnega pozno namlačenega zrnja dobiva menj in slabše, slama za krmo ne sodi tako, kakor bolje rano spravljena. Mnogo dobrih snovi izvrže se iz boljših v slabše, zlasti v lesno vlakno in gumi, rž tukaj največ trpi. Pozno spravljena rž daje v mlinu mnogo otrobov pa malo moke, ki je še neprijetno sivkasta. O pravem času požeta pa daje največ skrobne moke in lepiva.

Najbolj ugaja žetev pričeti, kedar so setve orumenele, to je od tiste dobe, ko je sok v zelenem zrnu podoben trdni kaši, ki se kakor vosek med prsti razmečkati daje, in dotle, ko ga moramo čez nohet lepo prekrehniti. Razven tega je še več znamenj časa, o katerem bi se naj šlo žet. Navadno in obče veljavno pravilo bodi poprej navedeno, da povprek zdravo žito zori najpoprej v klasji in zatem še le v slami. Ako tedaj naopak vidimo, kako steblo od spodaj rumeni in zatem dozori, tedaj so zrna le za silo dozorena in v takošnem slučaju naj se hitro ko mogoče požanje, kajti tukaj zrno nič več ne pridobi in dozoreva v kopah ravno tako, kakor na steblovji. Kedar je pa klasje dovolj zrelo, tudi ne smemo odlagati z žetvijo, kajti slama v kopah enako zazori, kakor če jo dalje časa pustimo na njivi.

Zanesljivo znamenje dovoljne zrelosti nahajamo pri pšenici in ovsu na resah in pa dva do tri cole niže pod klasom na steblo. Če so ovi deli žolti in se trdi ošlatavajo na ovsenem latu in nekoliko pikeči na pšeničnem klasu, tedaj kaže to, da je pridelek dozorel. Zrno vzeto med palec in kazavec moramo trdo ošlatati. Konci klasa trdno ožmekani ne smejo pokazati nobenega soka več. Ječmen za žetev zreli kaže zrno in resje žolto, koželci v klasih pa morajo biti krhki in otrpneni. Dokler ječmenov klas lahko sém ter jè maja, kedar steblo stresemo, zrno ni dozorjeno in

tudi barva rumena ni še zeló prava. Kedar je pšenica prezrela, obesi klase globoko, odpre resje, steblo pod klasom postane zeló trdo, kar vse kaže na to, naj bi zrna sama izpadala.

Pšenica sploh rada izpada, najbolje pa belica, kedar je prezrela, se ve, ako je zdrava in zrno pravilno razvito. Nezrelo zrno se pa težko izmlati in pira tiči tako globoko in trdno v mekinah, da jo komaj izmlatijo. Človek bi mislil, da je sadež dozorel, kedar mu je klas in steblo enakomerno orumeno. To je sicer res. Ali v tem slučaju je slama do korena zrela, klas na zdolej vpognen in zrna lahko vsak vetriček iztepe. Kar se tukaj pove o pšenici, velja tudi o ječmenu. Ko je steblo pod klasom zrelo, je čas žeti; ako sedaj čakamo, upogne klas na zdolej, skrajno resje odstopa od koželjke brž, ko veter potegne. Tudi ovseno latje začne se lomiti, in če veter nastane, izpada mnogo zrnja najlepšega. Rana žetev ima vsakako mnogo koristnega ter se moramo res čuditi, da skoraj povsod z žetvijo odlagajo. Navadni vzrok temu se navaja, da se premalo zrelo žito le težko izmlati in da sploh veliko zrnja v izgubo gre. To je sicer resnično, zato je tudi ne svetujemo, nezrelega žita žeti, ampak pravimo, naj ga ne hodimo žet, dokler še ni zrelo. Ko je požeto, daje se mu nekaj časa, da zazori na polji, in ga le tedaj zapeljamo domov, ko so zrna postala trda. Mislimo, da temu ni zeló tako! Katero je sedaj bolje, ali nekaj slabih zrn pustiti neizmlačenih v klasovji, ali pa odlagati, da nam najlepše zrnje izkaplja? Tudi zrna za seme ne smejo biti tako zrela, da bi izpadala in v izgubo šla. Najmanj zrnja se poizgubi, ako žito za seme namenjeno žanjemo rano v jutru ali pozno zvečer s srpom, ko so tla rosnata. Pri vožnji domov je treba opaznosti kakor pri spravljanji ogršice.

Nepovezanega ne kaže puščati na njivi nobenega žita. Najbolje bo, ako vsaki dan požeto žito povežemo in v kopah razstavimo. Snopi morajo tem šibkeji biti, čem več imamo trave ali detelje med žitom; gledati je tudi na vreme. V lepem vremenu lahko gremo takoj žet, če še tudi žito ni popolnem dozorelo, v slabem pa je čakati, se vé nikakor ne tako dolgo, da bi zrna izpadala. Zrno na nepožetem steblovji ne trpi toliko škode, kakor če požeto na njivi leži; in požeto se skazi tem hitreje, ako smo v mokrem vremenu želi in vezali.

Jarine dostikrat ne rastejo enakomerno, ampak nekaj je uže zrelo, nekaj pa še zeleno. Tukaj ne kaže čakati, dokler vse ne dozori, ampak treba požeti, ko je bolj, kakor dobra polovica dozorela. Nekaj zrnja gre sicer v izgubo, zato je pa slama boljša.

Vsakako slabo ravnaajo, ki še mokro žito domov spravljajo. Godi se pa kaj takošnega precej pogosto, zlasti ob slabem vremenu. Mokro žito se ne daje doma lahko posušiti, da ne bi nič škode trpelo. Ako pa uže sploh škodi popolnem uiti ne more, je boljše, če se to na njivi godi. Sploh je pa tudi tukaj treba potrpežljivosti. Mokro snopje se mora večkrat razvezati in sušiti. Če na ta način vselej ne dobimo zelo neskvarjenega zrnja in slame, vendar vsakako takošne, ki je za razne potrebe še zmiraj porabna in vrednostna.

„G. Gl.“

Slabo gospodarstvo s senom in gnojem.

Ne morem tajiti, da mnogokrat prisilijo denarne zadrege gospodarja, da proda najboljšo kravo iz hleva, le da se reši tožbe od strani upnika ali eksekucije za zastale davke. Vendar pa se godi po naši deželi posebno v nekaterih okrajih silno slabo gospodarstvo, in znane so mi vasi, katere večinoma vso seno prodajajo, torej le malo živine in še to zelo revno redijo. Prav tako prodajajo gnoj, prav za prav bi moral reči, zametavajo gnoj, ker ga prodajajo koš po 30 soldov, in v košu ga je saj 10 centov, tako torej, da velja cent 3 borne solde. Nič bolje se ne godi s pepelom, tem neprecenljivim gnojem za senožeti, katerega zvrhani mernik prodajajo za en groš! Koliko bi pač pepel in posebno gnoj hlevski doma zalegel, koliko več bi sena pridelali, ko bi z onim za take ničeve cene prodanim gnojem in pepelom gnojili travnike, senožeti in deteljišča. Smelo morem trditi, da bi še enkrat toliko sena spravili skupaj in da bi zamogli potem podvojiti število govede, katera ima dandanes tako visoko ceno, da se pač sme reči, kdor si sedaj s živinorejo ne more pomagati, ta je sploh nesposoben za gospodarstvo. Količkaj prida voličev velja par blizo 200 gold.! Triletna voliča pa veljata 300 gold. Prav tako je s kravami, ker mlekarski fini izdelki se zamorejo za prav poštene cene prodajati. Štedi rajši, kar le moreš, da tiste borne groše dobiš, katere si sicer skupil za prodani gnoj in pepel, z gnojem boš bogatejšje pognojil njive, s pepelom in gnojnico pa gnojil travnikom. In kako zapravljivo pač ogromna večina kmetovalcev ne ravna z gnojnico in scalnico v hlevih! Redek je hlev, v katerem bi našel primerno urejeni jarek za zbiranje in odpeljevanje živalske scavnice v posebno gnojniško jamo, v katero naj bi se stekala gnojnica tudi iz gnojišča, katero je splošno kaj malomarno napravljeno in oskrbovano. Pač pa se toliko hasljiva gnojnica scejja po cestah v namen morda, da bi bolj rastlo kamenje, katerega imamo morda še premalo? Ne tožimo vedno, da slabo gre, ampak pomagajmo si sami in skrbimo, da iz sleherne stvari umemo pridobiti si kak dobiček in gotovo v umnem gospodarstvu z gnojem, gnojnico, pepelom itd. našli bomo izdatno pomoč za povišanje pridelkov. Če bomo pridno zbirali vso gnojnico in gospodinje pa skrbno spravljale pepel, pepeluško, saje, kosti itd. ter s temi snovmi gnojili travnike, zagotovljeni smemo biti, da bomo ne le več, ampak tudi dokaj tečniše klaje pridelovali, saj ste pač zapazili, kako močno se kar sama razraste deteljica po senožeti, katera se je pepelila. Zbirajmo vse odpadke, kakoršni se v kmetiji sploh nahajajo, na pr. blato iz dvorišča, smeti, plevel, trske, žaganje,

blato iz bajerjev, iz cest, krvi, kosti, čeva itd., vse ima, ko je sprstenilo, dobro gnojilno moč. Ne pozabimo, da gnoj je os, krog katere se vrti poljedelstvo in kdor umniše gnoji, toliko boljših in obilnejših pridelkov navadno ima.

Pa tudi prodaja sena naj se omeji, kolikor je le največ mogoče; najumniše je, če se vso seno doma porabi za živino, od katere dobivamo pri današnjih cenah gotovo lepih dohodkov in obilno gnoja, zopet s katerim zamoremo bogato gnojiti in tako zagotoviti si, da naše zemlje ostanejo vedno rodovitne.

Le tisti gospodar, ki vse seno doma pokrmi in ves gnoj porabi za lastno kmetijo, resnično umno ravna in ni se mu bati ubožanja njegove zemlje.

Paša živine in naši srenjski pašniki v ravninah.

(S posebnim ozirom na Dolenjsko.)

Spisal V. Rohrman.

III.

(Konec.)

V vinorodnih pokrajinah, kakor je naša, ogradimo posamezne dele pašnika z drevjem, ki nam daje potrebno trtno kolje in trtno vezilje. Zarodimo toraj vrbe in topole — drevje, katero kaj naglo raste in ima izvrstno obrastljivost, ker poganja mladike iz štora, porobkov in korenin. Izgoja tega drevja je pa tudi najpriprostejša, najlažja in zahteva najmanj truda in stroškov, kar je gotovo velike vrednosti.

Izmed vrb zasadimo si beko, ki nam daje v mladikah najboljšo robo za vežnjo trt, za vezí pri lesenih obrocih itd. Topola nam daje pa dobro trtno kolje, katerega potrebujemo sleherno leto.

Na vlažnih prostorih in sploh ob vodi zasadimo tudi pletno vrbo, rakitje ali trskovca, ki nam daje potrebno šibje za različne pletenine, kakor za pletenje košev, vrbasev itd. S tako robo skušajmo se sami preskrbljevati, v kolikor nam jo je v gospodarstvu potrebne, vsaj nam je zimski čas gotovo ugoden za taka dela.

Ograje zasadimo toraj z beko, katero izgojimo nizko za obrezavanje blizo tal, kar ji tudi najbolj vgaja. Zaredimo jo s krepkimi mladikami. Vmes pa nasadimo v določeni razdalji (na pr. 6 ali več metrov) topole s kolmi in izgojimo do sežnja in bolj visoka debela za obsekavanje „na glavo“.

Za tak nasad naj se pred zimo ali na spomlad zemlja v mer črt, ki naj ločijo posamezne dele pašnika na širokost in globokost 32 cm. (enega čevlja) prekoplje; to delo se tudi lahko in hitro z oralom in dvema brazdama opravi. V tako obdelano zemljo se sadike (mladike) bek potikajo poševno (ker se tako rajše vkorenijo in primejo) in bolj na gosto. Pregosti naraščaj se pozneje lahko razredči in se iztrebijo vsa slabotna drevesca. Nasad naj se dobro s trnjem zagradi, da se varuje pred poškodovanjem po živini. Topolom, katere smo vmes nasadili s kolmi, pa je potreba za oporo koljaj.

Pašnike v suhih legah je koristno po čez nasaditi z drevjem, ki naj hrani vlažnost v zemlji, ker senči trato in jo s tem podpira v rašči. V to si lahko nasadimo sadno drevje, in sicer tako, katero daje dosti sence in močno rodi. Za Dolenjsko bi bile za tak nasad kaj koristne tepke, katere rodè obilno dobrega sadu.